

JANE LEE HAR TAPPAT TRON

-- Jag undrar om någon ~~kan~~ verkligen ~~självständigt~~ kan föreställa sig hur det kändes för människorna kring Harrisburg, när dom plötsligt ställdes inför nödvändigheten av att fly från sine hem och kanske aldrig återvänder. Tänk, att ^{man} behöva lämna alla sina djur, att bara sticka ifrån dom, 85 kor, fem getter, 30 katter, två hundar, 12 ankor...att titta på dessa djur, detta hem, att tänka på allt som har hänt här i denna dal, och vara medveten om att nu måste man fly för sitt liv...det är svårt för utomstående att fatta vad folket i detta område har genomlidit.

~~Sedan 1977 har vi bokfört~~ Jane Lees röst hårdnar, bitterheten och vreden hörs. Denna medelålders amerikanske lantbrukare, med en gård på 159 tunnland, drygt fem kilometer från den havererade reaktorn, är arg. Olyckan den 28 mars i fjol har upprört många bönder i trakten. De ställdes inför en verklighet som kanske de flesta hade velat förtränga -- att kärnkraft är farlig. Och att den kan rasera på några timmar allt som de har byggt up under årens lopp.

För en del var dock inte riskerna helt okända. Somliga hade tagit intryck av den växande kärnkraftsdebatten i USA och börjat sätta sig in i frågan. Flera hade märkt att det hände underliga saker med växter och ~~de~~ djur kring kärnkraftverket, bland dem Jane Lee.

-- Sedan 1977 har vi bokfört onormala händelser på gårderna häromkring. Vi har noterat många fall av blindhet, komplicerade benbrott, mjuka ben ...många kor har gått ner och inte kunnat resa sig igen. Dom måste avlivas. Ett stort problem är störningarna i kattarnas reproduktionscykel ...oförklarliga dödefall och missbildningar...av en art som vi aldrig tidigare träffat på.

Jane Lee litar varken på kärnkraftbolagen eller kontrollmyndigheterna längre. Hon och andra i området misstänker att de radioaktiva utsläppen från Three Mile Island-verket har varit större än vad som har officiellt tillkännagivits under senare år. Efter olyckan har man märkt förändringar på växtligheten. Blommor som har plötsligt fått en ny färg -- som försvinner några veckor senare. Träd som blir missfärgade och som tappar löven alldeles för tidigt.

Den grupp ^{penning} ~~amerikanska~~ experter som undersökte träden satte missbildningarna i samband med utsläppen av radioaktiva gaser vid olyckan. Men de officiella amerikanska experterna har lyst med sin frånvaro.

- Myndigheterna kommer med förklaringar som att Pennsylvania haft mycket regn, eller mycket syrenedfall. Men dom kommer inte hit. Och det är detta som oroar oss -- att dom inte bryr sig om miljön. Enligt min åsikt ~~de~~ trampar dom på våra rättigheter. Dom lurar oss, dom vägrar att lys na på oss, dom vägrar att komma hem till gården, att ta reda på böndernas erfarenheter. Dom skiter i oss helt enkelt. Jag har skrivit till varenda kotte, från lokala tjänstemän upp till President Carter, och allt jag får tillbaka är förmbrev. Ingen vill komma och titta.

- Förut trodde jag på det amerikanska systemet... jag har själv ställt upp som kandidat.. men nu litar jag inte på dem längre. Sist röstade jag inte ens.

Med en stor bondkatt intervjuas Jane Lee av ett svenskt filmteam. Lennart Malmers långfilm SISTA VARNINGEN har i dagarna premiär. En känslomässigt central ~~central~~ i den spelar rösterna från Harrisburg, män, kvinnor och barn som är fast beslutna att deras erfarenheter skall betyda någonting, att världen skall lyssna. Filmen handlar mycket om demokratin, och demokratins innehåll, möjligheten att använda sina rättigheter, och skyldigheten för oss alla att skydda miljön, landskapet, li. Många av människorna runt Harrisburg skulle välkomna en möjlighet att rösta om kärnkraften, nu inför den möjliga återstarten av Three Mile Island: När allt kommer omkring är det vi som bor här som bör få bestämma om vi vill ha den där reaktorn, om vi vill ta de riskerna, säger Jane Lee.

Jane Lee fixerar kameran med fast blick och säger:

- Om det finns ett budskap som borde sändas från Harrisburg till Europa, så är det detta.... föreställ dig att du kliver in i bilen och åker iväg, ner längs vägen... och så ti ar du tillbaka och tänker: "erregud, jag kanske aldrig kan komma tillbaka hit....."

Steven Croall